

جایگاه و نقش خانواده‌ی دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران در تولید سرمایه‌ی فرهنگی ایشان از بُعد تجسّد یافته

احسان ثاقب یحیی پور

دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت امور فرهنگی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

رزیتا سپهرنیا

استادیار، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی فرهنگی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Rozitasepehrnia@yahoo.com

فاطمه عزیزآبادی فراهانی

استادیار، گروه مدیریت امور فرهنگی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

مقدمه و هدف پژوهش: هدف از پژوهش حاضر جایگاه و نقش خانواده‌ی دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران در تولید سرمایه‌ی فرهنگی ایشان از بُعد تجسّد یافته می‌باشد. پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی می‌باشد و از نظر شیوه گردآوری اطلاعات از نوع توصیفی - پیمایشی است. برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط از روش کتابخانه‌ای - میدانی و به صورت پرسشنامه استفاده شده است.

روش پژوهش: با توجه به هدف و موضوع پژوهش جامعه آماری، این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران می‌باشد. در این پژوهش به دلیل عدم دسترسی به جامعه مورد مطالعه برای تعیین حجم نمونه از روش کوکران استفاده و ۳۸۰ نفر انتخاب و پرسشنامه به صورت تصادفی ساده بین آنها توزیع گردید. برای تعیین روایی پرسشنامه‌ها از روش روایی محتوایی استفاده گردیده و هم‌چنین برای تعیین پایایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و ضرایب نشان داد که ابزار جمع‌آوری اطلاعات از پایایی بالایی لازم برخوردار می‌باشد.

یافته‌ها: برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد، در آمار توصیفی پژوهش به بررسی متغیرهای پژوهش از قبیل میانگین، انحراف معیار و واریانس و متغیرهای جمعیت شناختی از قبیل جنسیت، سن، وضعیت تحصیلات، وضعیت تاهل، رشته تحصیلی پرداخته شد. پس از آن در آمار استنباطی، به منظور بررسی روایی پرسشنامه از تحلیل عاملی تأییدی و به منظور بررسی فرضیات پژوهش از مدل‌سازی معادلات ساختاری روش الگویابی معادلات ساختاری (SEM) با کمک نرم‌افزار SmartPLS 3 استفاده گردید.

نتیجه‌گیری: در نهایت تمامی فرضیه‌های پژوهش تأیید شد، هم‌چنین از برآیندهای اطلاعات جداول تحلیل داده‌ها استنباط شد که متغیرهای پژوهش در جامعه آماری مورد مطالعه مثبت و زیاد است. نتایج نشان داد که آموزش مهارت دانشجویان کمترین تأثیر و متغیر آشنایی با قوانین بیشترین تأثیر را بر سرمایه فرهنگی تجسّد یافته داشته است.

واژگان کلیدی: بُعد تجسّد یافته، خانواده، دانشجویان، سرمایه‌ی فرهنگی

مقدمه

عدم تشخیص سرمایه‌های فرهنگی دانش آموزان از بدو ورود به مدارس و عدم نگرش طبقه بندی مهارتی و توانمندی ایشان و اجبار آموزش همگانی برای هر توان و هر استعدادی، سبب نابودی خلاقیت و تفکر انتقادی و نیز تولید انبوه دانش نظری و بی فایده در جامعه شده است و دانش آموزان و دانشجویان را به عده‌ای صافی منفعل مبدل نموده که هر ورودی را از هر جنس و ارزشی می‌پذیرند و هیچ گونه پالایش ذهنی بر آن انجام نمی‌دهند و در آینده جامعه را با هویت‌های متکثر و فرهنگ بی رنگ مواجه می‌کنند. و این امر شاید یکی از معضلات اساسی فرهنگی جامعه در حوزه جوانان باشد. اینها تنها موارد اندکی از ضرورت‌های توجه به سرمایه فرهنگی در کشور هستند که باید در سرمایه گذاری‌های کلان فرهنگی بیشتر به آنها توجه شود (صالحی امیری و سپهرنیا، ۱۳۹۴: ۹۱-۹۰). در این پژوهش سعی شده است به بررسی نظرات متفکرین فرهنگی در رابطه با فرهنگ و سرمایه فرهنگی در بعد تجسّد یافته پرداخته شود و میزان تأثیر نقش خانواده در این زمینه شناسایی و اندازه‌گیری شود.

چارچوب نظری پژوهش

اصطلاح سرمایه فرهنگی را نخستین بار پی بوردیو (۱۹۳۰) به ادبیات علوم اجتماعی و انسانی وارد کرده بود. از نظر بوردیو، انباشت سرمایه فرهنگی تجسّد یافته‌ی فرد وابسته به این است که خانواده او در دوران کودکی و نوجوانی تا چه اندازه توانسته‌اند اوقاتی فارغ از جبر و فشار اقتصادی برای او فراهم نمایند؛ بوردیو این سرمایه را حق استفاده دائمی فرد از ذهن و جسم خود می‌داند (صالحی امیری و سپهرنیا، ۱۳۹۴: ۶۱-۶۲). همان طوری که تحقیقات مختلف نشان می‌دهند، بیشترین تأثیر در روند جامعه‌پذیری و فرهنگ‌پذیری انسان، در نتیجه، شخصیت روانی و فرهنگی او تا قبل از ۶ سال پایه‌ریزی می‌شود و این

خانواده امروزه به عنوان یکی از ارکان مهم تربیت فرزندان در جامعه محسوب می‌شود. از اینرو والدین دوست دارند بهترین نوع تربیت را در مورد فرزندان خود به کار ببرند. سرمایه فرهنگی خانواده یکی از موارد بسیار مهمی است که باعث می‌شود فرزندان با توجه به آن در محیطی مناسب رشد و شکوفایی یابند و استعدادهای خدادادی خود را شناسایی و تقویت نمایند. با توجه به این موضوع، لزوم توجه خانواده‌ها به سرمایه فرهنگی ضروری است. سرمایه فرهنگی را نخستین بار، پی بوردیو جامعه‌شناس فرانسوی مطرح کرد که بازنمای جمع نیروهای غیراقتصادی مثل زمینه خانوادگی، طبقه اجتماعی، سرمایه گذاری‌های گوناگون، تعهد تعلیم و تربیت و مانند آنهاست که بر موفقیت آکادمیک تأثیر می‌گذارد (صالحی امیری و سپهرنیا، ۱۳۹۴: ۸). قوی‌ترین اصل کارآیی نمادین سرمایه فرهنگی بدون شک در منطبق انتقال آن قرار دارد. از یک طرف، فرآیند تصرف سرمایه‌ی فرهنگی عینیت یافته و زمان لازم برای آن که این عمل به وقوع پیوندد عمدتاً به سرمایه‌ی فرهنگی که در کل خانواده است بستگی دارد. از طرف دیگر، انباشت اولیه‌ی سرمایه‌ی فرهنگی، این پیش شرط انباشت سریع و آسان هر نوع سرمایه‌ی فرهنگی مفید، از نخستین گام، بدون درنگ و بدون اتلاف وقت، تنها برای فرزندان خانواده‌های برخوردار از سرمایه فرهنگی قوی آغاز می‌شود. پس می‌توان گفت که انتقال سرمایه فرهنگی، بدون شک نهفته‌ترین شکل انتقال موروثی سرمایه است و به همان نسبت، وزن سنگین‌تری در راهبردهایی برای باز تولید (طبقات) می‌یابد. بنابراین، طول مدتی که یک فرد خاص می‌تواند مدت فرآیند اکتساب متعلق به خود را طولانی‌تر کند بستگی به طول زمانی دارد که خانواده اش بتوانند وقت آزاد برای او فراهم کنند (تاج‌بخش، ۱۳۸۱: ۱۴۳).

روانی، شناسایی، رشد و پیشرفت استعدادهای فرزندان، آموزش مهارت‌ها، آشنا کردن با قوانین و هنجارهای جامعه از دید والدین، از جمله این اهداف می‌باشند. پارسونز نیز دو کارکرد اساسی یعنی اجتماعی کردن و شکوفایی شخصیت فرزند را برای خانواده در نظر می‌گیرد (اعزاز، ۱۳۷۶: ۱۶). این فعالیت‌ها بر طبق نظریه‌ی عمل بوردیو (Bourdieu, 1971) توسط نیروهای هدایت و یا کنترل می‌شوند، که این نیروها به صورت یکسان و به یک اندازه نزد انسان‌ها از جمله والدین وجود ندارد. این نیروها در ارتباط با وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خانواده می‌باشند و هم‌چنین تصویری که والدین از فرزندان خود دارند، بر روی چگونگی نوع روابط یعنی شیوه‌های فرزندپروری نیز تأثیر دارد (منادی، ۱۳۷۸). این تصویری نیز تحت تأثیر طبقه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی فرد (سرمایه‌های فرهنگی) می‌باشد. تصویری و فرهنگ فرد یعنی عادت واره (بوردیو، ۱۳۸۰)، هر دو عامل به صورت مستقیم و غیرمستقیم اعمال فرد را هدایت و کنترل می‌کند. بر طبق نظریه‌ی دیگر، رابطه‌ی والدین اعم از آموزشی یا غیرآموزشی با فرزندان، رابطه‌ی یکسان و بر طبق یک الگو و مدل خاصی نیست. براساس تحقیقی در فرانسه، این مدل‌ها در ارتباط با طبقه‌ی اجتماعی خانواده‌ها می‌باشند (Giffò, 1995) و به گفته‌ی کاستلان یک مدل فرزندپروری در همه‌ی خانواده‌ها وجود ندارد، بلکه به تعداد خانواده‌ها، تعداد روش‌های فرزندپروری وجود دارد (Castellan, 1986). یکی از نکاتی که در شیوه‌های فرزندپروری نقش مهمی دارند، مسئله‌ی زمان حضور اعضای خانواده در کنار یکدیگر و نوع فعالیت آنها یعنی فضاهای حاکم بر خانواده است. در این زمینه نیز تفاوت‌هایی بین خانواده‌ها وجود دارد. به این معنی که خانواده‌ها زمان‌های یکسانی را از نظر کار، تفریح، باهم بودن و چگونگی گذراندن ایام ندارند.

زمان را انسان بیشتر در خانواده می‌گذراند (1972 Dodson). در مواقعی که خانواده بتواند با روابط آموزشی صحیح، فرزند را به سمت خود جذب کند تأثیر نیروهای دیگر حتی در صورتی که مخالف با فرهنگ رایج خانواده باشند، به حداقل خواهد رسید و در صورت موافقت نیز تشدید خواهد شد. در صورتی که خانواده با روابط ناصحیح خود نقش دافعه را نسبت به فرزند داشته باشد، طبیعتاً منابع دیگر که رابطه‌ی بهتر و آموزشی‌تر از خانواده ایجاد کنند، می‌توانند بر روی چگونگی شخصیت روانی، اجتماعی و فرهنگی فرزندان اثر به سزایی داشته باشند. از منظری دیگر، در صورتی که رابطه خانواده، رابطه‌ی بر اساس دموکراسی و آزادی باشد، اولاً فرزند، بیشتر به سمت خانواده تمایل نشان خواهد داد. ثانیاً جنبه‌ی اجتماعی شدن او بیشتر تقویت شده و وی نقش فعال‌تری را در جامعه ایفا می‌کند. در غیر این صورت غالباً دیده شده که فرد منزوی بوده و با محیط اطراف خود منفعلانه برخورد خواهد کرد (Laplantine, 2000). وجود شخصیت سالم روانی و فرهنگی فرزندان در گرو یک نکته‌ی اساسی است که در اکثر خانواده‌های مورد مطالعه‌ی این پژوهش کیفی مشترک به نظر می‌رسد و این نکته، مسئله‌ی حضور والدین در جمع خانواده است. به عبارت دیگر، مدت زمانی است که والدین در خانه می‌باشند و یا شکل فضایی که در خانه حاکم است. البته، وجود زمان و یا فضا به تنهایی کافی نبوده، بلکه در این مدت زمان حضور فیزیکی، داشتن رابطه‌ی آموزشی و مسئله‌ی وجود ارتباطات کلامی یعنی گفت و گو در بین اعضای خانواده لازم و مطرح است (Hess&Weigand, 1994). در راستای تبیین کارکردهای خانواده و ویژگی‌های آن نظرات متفاوتی وجود دارد از جمله این که: رابطه‌ی والدین با فرزندان یا شیوه‌های فرزندپروری، در گذر از اعمالی است که اهداف گوناگونی را در بر دارد. تربیت اخلاقی و

تحقیق «دامنه نمرات شاخص سرمایه فرهنگی، بین ۵ تا ۲۰ متغیر و میانگین این شاخص در جمعیت مطالعه شده ۱۳/۸۶ گزارش شده است. دسته‌بندی نمرات شاخص سرمایه فرهنگی در سه گروه، حاکی از این است که ۱۵/۵ درصد از افراد جمعیت مطالعه شده دارای سرمایه فرهنگی کم، ۵۴/۱ درصد دارای سرمایه فرهنگی متوسط، و ۳۰/۴ درصد نیز دارای سرمایه فرهنگی زیادند» (رحمتی، ۱۳۸۶: ۷۸).

فلورا در تحقیقاتی در زمینه سرمایه فرهنگی آن را چنین معرفی می‌نماید: «تعیین چگونگی دید ما به دنیا، هرآنچه بدیهی می‌دانیم (برداشت می‌کنیم)، آنچه ارزش‌گذاری می‌کنیم و هر آنچه را فکر می‌کنیم که احتمال تغییر دارد». سرمایه فرهنگی نوعی هژمونی است که به گروهی اجتماعی اجازه می‌دهد نمادها و سیستم پاداش خود را بر دیگر گروه‌ها تحمیل کنند. فلورا شاخص‌های ارزیابی سرمایه فرهنگی را شامل موارد زیر می‌داند: نمادها، شیوه‌های آگاهی و کسب دانش، زبان، شیوه‌های ایفای نقش و شناخت و شناسایی مشکل. او پیشنهادهایی برای حفظ و نگهداری میراث فرهنگی، ارزش‌گذاری تفاوت‌های فرهنگی (خرده‌فرهنگ‌ها)، حفظ زبان اجدادی و آداب و رسوم، همکاری‌هایی در زمینه فهم و کسب آگاهی مطرح کرده است (Flora, 2005).

کتز در مقاله‌ای تحت عنوان «سرمایه فرهنگی: تفاوت ذائقه و مشارکت» ارتباط بین ذائقه و مشارکت مطرح شده در نظریه بورديو را بررسی کرده است. او با در نظر گرفتن این دو عامل به عنوان شاخص‌های اندازه‌گیری سرمایه فرهنگی ذائقه مخاطب خود را با توجه به علایق او به موسیقی، فیلم و هنرهای نمایشی و مشارکت فرد را نیز به عنوان حضور افراد در همین حوزه‌ها تعریف کرده است. طبق تحقیقات کتز عواملی چون (تحصیلات مخاطب، تحصیلات والدین مخاطب و مشارکت فرهنگی والدین) به شدت با سلايق همراه

عوامل تغییرات زمان و فعالیت‌ها، اولاً تصورات آنها از مسائل مختلف از جمله زندگی، ثانیاً طبقه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آنها می‌باشد. یکی از دغدغه‌های امروزی ما در کشور، تولید سرمایه فرهنگی و چگونگی فرآیند تولید این سرمایه می‌باشد چرا که بدون توجه به این سرمایه‌ی زیرساز، عملاً توسعه‌ای در سایر حوزه‌ها امکان پذیر نخواهد بود و توسعه‌ی پایدار محقق نخواهد شد. در نهایت می‌توان گفت در زمینه موضوع مورد پژوهش مطالعاتی بسیاری صورت گرفته که در زیر به تعدادی از آنها اشاره می‌کنیم:

حقیقتیان (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان سرمایه فرهنگی و بازتولید بین نسلی: تأثیر سرمایه فرهنگی والدین بر موفقیت تحصیلی فرزندان در شهر اصفهان را مورد بررسی قرار داده است. جامعه آماری تحقیق شامل تمامی دانش آموزان سال آخر دبستان و سال آخر راهنمایی شاغل به تحصیل در مدارس ابتدایی و راهنمایی مناطق ۶ گانه آموزش و پرورش شهر اصفهان می‌باشند که از آنها بر اساس فرمول کوکران، برای مقطع ابتدایی ۴۱۰ و برای مقطع راهنمایی ۳۶۶ نفر به صورت تصادفی چند مرحله‌ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. نتایج توصیفی تحقیق نشان داد که میانگین سرمایه فرهنگی والدین نزدیک به ۳/۳ از ۵ و میانگین سرمایه فرهنگی دانش‌آموزان ۳ از ۵ بود. نتایج آزمون‌های آماری نشان داد سرمایه فرهنگی والدین تنها بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع راهنمایی تأثیر ناچیز ولی معنادار داشته است. از نظر میزان بهره‌برداری از سرمایه فرهنگی والدین، تفاوت معناداری بین دختران و پسران مشاهده نشد.

در پژوهش رحمتی که بر روی افراد ۱۵ تا ۲۹ ساله ساکن مناطق ۲۲ گانه شهر تهران انجام شد شاخص‌های اندازه‌گیری سرمایه فرهنگی شاخص‌های مربوط به کتاب و کتاب‌خوانی، فیلم و سینما، تئاتر و موسیقی، ادبیات و رمان و شعر معرفی شدند. در این

واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی ۱: بین تربیت خانواده‌ی دانشجویان و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی ۲: بین شناسایی و رشد و پیشرفت استعداد و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی ۳: بین آموزش مهارت و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی ۴: بین اجتماعی کردن و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی ۵: بین شکوفا کردن شخصیت و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

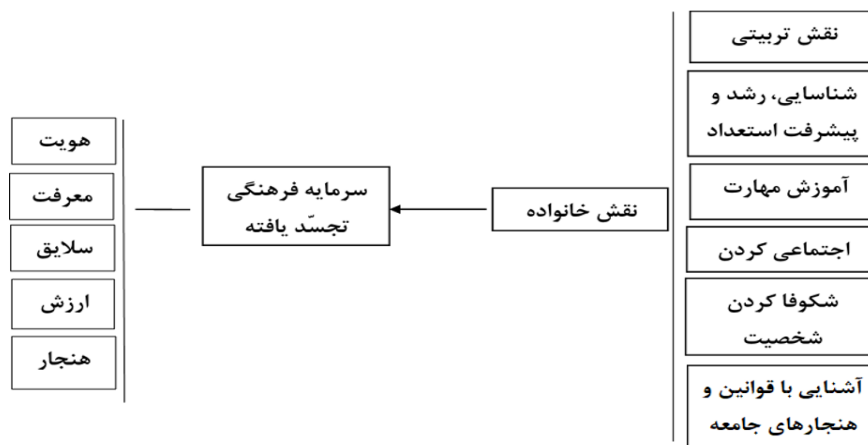
فرضیه فرعی ۶: بین آشنایی با قوانین و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

شده‌اند، حتی بیش از آنچه در مشارکت وجود دارد. این ذائقه است که شدیداً با شیوه‌ها و آداب و رسوم مخاطب همراه می‌شود. به عبارت دیگر، طبق مدل‌سازی کتز مشخص شد که ذائقه به عنوان پیشینه مشارکت در تولید تمایز فرهنگی وارد عمل می‌گردد که این یافته خود نکته با ارزشی در زمینه معرفی مفاهیم بوردیو است (Katz-Gerro & Yaish, 2008).

ال‌چاردوس در مقاله‌ای به بررسی «ارتباط نژادپرستی و ذائقه و محدودیت‌های نمادین و سرمایه فرهنگی» پرداخته است. طبق این تحقیق نژادپرستی جوانان برگرفته از زمینه‌های اجتماعی یا اقتصادی آنان یا محدودیت‌های ناشی از عدم مشارکت آنان در مدارس یا در بین دوستانشان نیست، بلکه رفتار حاکی از تبعیض نژادی با الگوهای فرهنگی آنها متناسب است (نمادهای فرهنگی که از پیش در فرهنگ آنها شکل گرفته و معنا شده است). این عوامل برگرفته از هویت منبعث از طبقات اجتماعی آنان است (Elchardus & siongers, 2007).

فرضیات پژوهش

فرضیه اصلی: بین نقش خانواده‌ی دانشجویان در تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان

شکل (۱) مدل مفهومی پژوهش

متدولوژی پژوهش

هدف از پژوهش حاضر جایگاه و نقش خانواده‌ی دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران در تولید سرمایه‌ی فرهنگی ایشان از بُعد تجسد یافته می‌باشد. این پژوهش از نوع کاربردی، هدفمند و توصیفی - تحلیلی می‌باشد. با توجه به تخصصی بودن موضوع از روش پرسشنامه بهره گرفته شده و برای گردآوری و تدوین ادبیات مربوط به موضوع و بررسی سوابق پژوهش، از روش کتابخانه‌ای استفاده شد. جامعه آماری

این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران می‌باشد. به دلیل عدم دسترسی به کلیه به جامعه مورد مطالعه برای تعیین حجم نمونه از روش کوکران استفاده و ۳۸۰ نفر انتخاب و پرسشنامه به صورت روش نمونه‌گیری تصادفی بین آنها توزیع گردید. برای تعیین روایی پرسشنامه‌ها، روش روایی محتوا استفاده گردید و در نهایت برای تعیین پایایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد.

جدول ۱ - پایایی سازه‌های پژوهش

شاخص CR	آلفای کرونباخ	سوالات	سازه
۰/۸۶۷	۰/۸۶۵	۵	تربیت خانواده
۰/۸۶۳	۰/۸۶۲	۵	شناسایی، رشد و پیشرفت استعداد
۰/۸۷۳	۰/۸۷۰	۵	آموزش مهارت‌ها
۰/۸۹۱	۰/۸۹۰	۵	اجتماعی کردن
۰/۸۵۹	۰/۸۵۳	۵	شکوفای کردن شخصیت
۰/۸۲۱	۰/۸۲۹	۵	آشنایی با قوانین و هنجارهای جامعه
۰/۸۴۸	۰/۸۴۶	۹	سرمایه فرهنگی تجسد یافته
۰/۸۶۷			پایایی تمام گویه‌ها

کمک نرم‌افزار SmartPLS 3 استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

در تجزیه و تحلیل توصیفی اطلاعات ابتدا ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان شامل جنسیت، سن، وضعیت تحصیلات و وضعیت تاهل و رشته تحصیلی آنان مورد بررسی قرار گرفته و نتایج بدست آمده در گروه مورد بررسی نشان می‌دهد که حدود ۴۶,۳ درصد پاسخ‌دهندگان مرد و ۵۳,۷ درصد از آنها را زنان تشکیل می‌دهند. در گروه مورد بررسی ۴۵,۰ درصد آزمودنی‌ها متأهل و ۵۵,۰ درصد آزمودنی‌ها مجرد بوده همچنین در گروه مورد

همان طور که در جداول بالا قابل مشاهده است، بالاتر از مقدار حداقلی ۰/۶ بیشتر هستند که بیانگر پایایی مناسب معرف‌ها است. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد. در سطح توصیفی پژوهش به بررسی متغیرهای پژوهش از قبیل میانگین، انحراف معیار و واریانس و متغیرهای جمعیت‌شناختی از قبیل جنسیت، سن، وضعیت تحصیلات، وضعیت تاهل، رشته تحصیلی پرداخته شد، و در آمار استنباطی، به منظور بررسی روایی پرسشنامه از تحلیل عاملی تأییدی و به منظور بررسی فرضیات پژوهش از مدل‌سازی معادلات ساختاری روش الگویابی معادلات ساختاری (SEM) با

بررسی ۱۳,۷ درصد آزمودنی‌ها زیر ۲۵ سال، ۵۰,۸ درصد آزمودنی‌ها بین ۲۵-۳۰ سال، ۳۰ درصد آزمودنی‌ها ۳۰-۴۰ سال و ۵,۵ درصد آزمودنی‌ها ۴۰ سال و بالاتر داشتند. هم‌چنین از نظر سطح تحصیلات، بیشتر اعضای نمونه در حدود ۴۷,۶ درصد دارای مدرک لیسانس و کمترین ۸,۴ درصد دارای مدرک دکتری بوده‌اند. در آخر در گروه مورد بررسی ۲۰,۵ درصد آزمودنی‌ها رشته علوم انسانی، ۳۸,۲ درصد آزمودنی‌ها

علوم انسانی، ۲۷,۱ درصد آزمودنی‌ها علوم فنی و مهندسی و ۱۴,۲ درصد آزمودنی‌ها سایر رشته‌ها بودند.

آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش:

در ذیل به بررسی آمار توصیفی متغیرهای پژوهش از جمله میانگین، انحراف معیار و واریانس پرداخته می‌شود.

جدول (۲) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	تربیت خانواده	شناسایی رشد و پیشرفت استعداد	آموزش مهارت	اجتماعی کردن	شکوفای کردن شخصیت	آشنایی با قوانین	سرمایه فرهنگی تجسد یافته
تعداد	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰
میانگین	۳/۵۳۶۸	۳/۵۱۸۴	۳/۳۵۲۶	۳/۹۵۰۰	۴/۰۲۸۹	۴/۱۱۵۸	۳/۷۸۱۶
میان	۴/۰۰۰۰	۴/۰۰۰۰	۴/۰۰۰۰	۴/۰۰۰۰	۴/۰۰۰۰	۴/۰۰۰۰	۴/۰۰۰۰
انحراف معیار	۸۶۰۲۷	۹۹۴۵۴	۱/۲۴۸۴۸	۸۷۴۸۲	۸۴۵۱۰	۸۲۳۳۲	۱/۳۴۶۲۳
واریانس	۷۴۰	۹۸۹	۱/۵۵۹	۷۶۵	۷۱۴	۶۷۸	۱/۸۱۲
چولگی	۲۰۲-	۵۲۰-	۳۳۲-	۶۴۰-	۵۸۲-	۱/۰۱۶-	۸۵۶-
خطای استاندارد چولگی	۱۲۵	۱۲۵	۱۲۵	۱۲۵	۱۲۵	۱۲۵	۱۲۵
کشیدگی	۴۹۰-	۰۴۸	۹۵۱-	۱۵۷-	۱۳۹-	۱/۳۴۲	۵۷۶-
خطای استاندارد کشیدگی	۲۵۰	۲۵۰	۲۵۰	۲۵۰	۲۵۰	۲۵۰	۲۵۰

جدول ذیل تمامی متغیرها غیرنرمال می‌باشند (جدول ۳).

آزمون مان-ویتنی

هرگاه شرایط استفاده از آزمون‌های پارامتری در متغیرها موجود نباشد، یعنی متغیرها پیوسته و نرمال نباشند از این آزمون استفاده می‌شود. نتایج حاصل از این آزمون در جدول ذیل آورده شده است.

آمار استنباطی

قبل از این که فرضیه‌های این پژوهش آزمون شوند باید ابتدا از نرمال بودن متغیرها اطمینان حاصل شود. برای بررسی فرض نرمال بودن متغیرهای مورد مطالعه از آزمون کولموگوروف - اسمیرنوف یک نمونه‌ای استفاده شده است. در صورتی که سطح معناداری از ۰,۰۵ درصد بیشتر باشد متغیر نرمال می‌باشد. در غیر اینصورت داده‌ها غیرنرمال‌اند. بنابراین با توجه به

جدول ۳ - نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی فرض نرمال بودن یا غیرنرمال بودن

متغیرها	حجم نمونه	آماره آزمون	P-value
تربیت خانواده	۳۸۰	۰/۳۲	۰,۰۱۰
شناسایی رشد و پیشرفت استعداد	۳۸۰	۰/۲۰	۰,۰۰۰
آموزش مهارت	۳۸۰	۰/۱۲	۰,۰۰۰
اجتماعی کردن	۳۸۰	۰/۲۷	۰,۰۰۱
شکوفای کردن شخصیت	۳۸۰	۰/۳۳	۰,۰۲۲
آشنایی با قوانین	۳۸۰	۰/۷۴	۰,۰۱۲
سرمایه فرهنگی تجسد یافته	۳۸۰	۰/۳۹	۰,۰۲۰

جدول ۴ - نتایج آزمون مان ویتنی برای بررسی وضعیت موجود متغیرهای مطالعه

متغیرها	آزمون مان-ویتنی	آماره Z	Sig سطح معناداری
تربیت خانواده	۱۴۱۲۲/۵۰۰	۰/۳۲	۰,۰۱۰
شناسایی رشد و پیشرفت استعداد	۱۴۶۶۲/۰۰۰	۰/۲۰	۰,۰۰۰
آموزش مهارت	۱۴۲۱۷/۵۰۰	۰/۱۲	۰,۰۰۰
اجتماعی کردن	۱۱۳۹۱/۰۰۰	۰/۲۷	۰,۰۰۱
شکوفای کردن شخصیت	۱۳۷۴۶/۰۰۰	۰/۳۳	۰,۰۲۲
آشنایی با قوانین	۱۵۰۲۱/۰۰۰	۰/۷۴	۰,۰۱۲
سرمایه فرهنگی تجسد یافته	۱۴۹۷۷/۰۰۰	۰/۳۹	۰,۰۲۰

۰,۰۵ درصد داراست.

نتایج آزمون مان - ویتنی نشان داد که متغیر آشنایی

با قوانین بیشترین آماره آزمون و متغیر آموزش مهارت

کمترین آماره آزمون را در سطح معناداری کمتر از

همبستگی بین متغیرهای مورد مطالعه

جدول ۵ - ماتریس همبستگی مولفه‌های متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
نقش خانواده	۱,۰۰۰							
تربیت خانواده	۰,۴۴۸	۱,۰۰۰						
شناسایی رشد و پیشرفت استعداد	۰,۵۵۷	۰,۵۵۴	۱,۰۰۰					
آموزش مهارت	۰,۱۰۷	۰,۵۵۰	۰,۴۸۹	۱,۰۰۰				
اجتماعی کردن	۰,۳۲۴	۰,۵۵۱	۰,۶۰۵	۰,۴۵۶	۱,۰۰۰			
شکوفای کردن شخصیت	۰,۴۶۷	۰,۴۵۷	۰,۵۲۵	۰,۵۳۳	۰,۵۸۸	۱,۰۰۰		
آشنایی با قوانین	۰,۷۶۶	۰,۳۸۸	۰,۵۱۰	۰,۴۹۱	۰,۵۸۵	۰,۵۹۱	۱,۰۰۰	
سرمایه فرهنگی تجسد یافته	۰,۴۹۵	۰,۵۸۰	۰,۴۳۲	۰,۴۸۷	۰,۴۷۸	۰,۳۴۲	۰,۶۵۸	۱,۰۰۰

*تمام همبستگی‌ها در سطح ۰/۰۵ معنی دار

که هر بار تنها یک متغیر مستقل با یک متغیر وابسته در نظر گرفته می‌شود) حل نمود. در پژوهش حاضر با توجه به حجم اندک داده‌ها، برای تأیید یا رد فرضیات از روش الگویابی معادلات ساختاری (SEM)^۲ با کمک نرم افزار SmartPLS 3 استفاده شده است که از روش حداقل مربعات جزئی^۳ (PLS) استفاده می‌کند.

روایی همگرا

در روش حداقل مربعات جزئی از متوسط واریانس استخراج شده (AVE) برای محاسبه روایی همگرا سازه‌ها استفاده می‌شود. مقدار حداقلی برای روایی هم‌گرای مناسب برای هر سازه ۰/۵ است نتایج بررسی این آزمون در جدول شماره ۶ قابل مشاهده است.

همان‌طور که در جدول شماره ۵ مشخص است، تمامی همبستگی‌ها مقادیری کمتر از ۰/۸ داشتند، بنابراین وجود رابطه خطی مشترک چندگانه بین متغیرها رد می‌شود. بیشترین ضریب همبستگی را متغیر نقش خانواده و آشنایی با قوانین به مقدار (۰,۷۸۸) در سطح قوی می‌باشد. و کمترین ضریب همبستگی را نقش خانواده و آموزش مهارت به مقدار (۰,۱۰۴) که در سطح ضعیف می‌باشد.

بررسی فرضیات پژوهش

یکی از قوی‌ترین و مناسب‌ترین روش‌های تجزیه و تحلیل در تحقیقات علوم رفتاری، تجزیه و تحلیل چند متغیره است. زیرا ماهیت این گونه موضوعات چند متغیره بوده و نمی‌توان آنها را با شیوه دو متغیری

جدول ۶ - روایی افتراقی سازه‌ها

متغیر	متوسط واریانس استخراج (AVE) شده
نقش خانواده	۰,۸۶۴۵
تربیت خانواده	۰,۵۸۹۴
شناسایی رشد و پیشرفت استعداد	۰,۸۴۰۰
آموزش مهارت	۰,۵۶۷۱
اجتماعی کردن	۰,۵۷۲۱
شکوفایی کردن شخصیت	۰,۸۹۳۱
آشنایی با قوانین	۰,۵۷۱۲
سرمایه فرهنگی تجسد یافته	۰,۸۴۹۹

۷ نتایج این آزمون را مشاهده می‌کنید. همان‌طور که در جدول قابل مشاهده است، مقدار جذر متوسط واریانس استخراج شده برای تمامی سازه‌ها از ضریب همبستگی آن با سایر سازه‌ها بیشتر است که نشان‌دهنده روایی افتراقی مناسب سازه‌ها است.

همان‌گونه که در جدول بالا مشاهده می‌کنید مقدار متوسط واریانس استخراج برای متغیرهای این پژوهش بین ۰,۵۶۷۱ و ۰,۸۹۳۱ است که از مقدار حداقلی ۰,۵ بیشتر است که نشان‌دهنده روایی هم‌گرایی مناسب سازه‌ها است.

تحلیل عاملی تأییدی برای سوالات متغیرهای

پژوهش در حالت تخمین استاندارد

در نرم‌افزار PLS برای تحلیل عاملی لازم است که

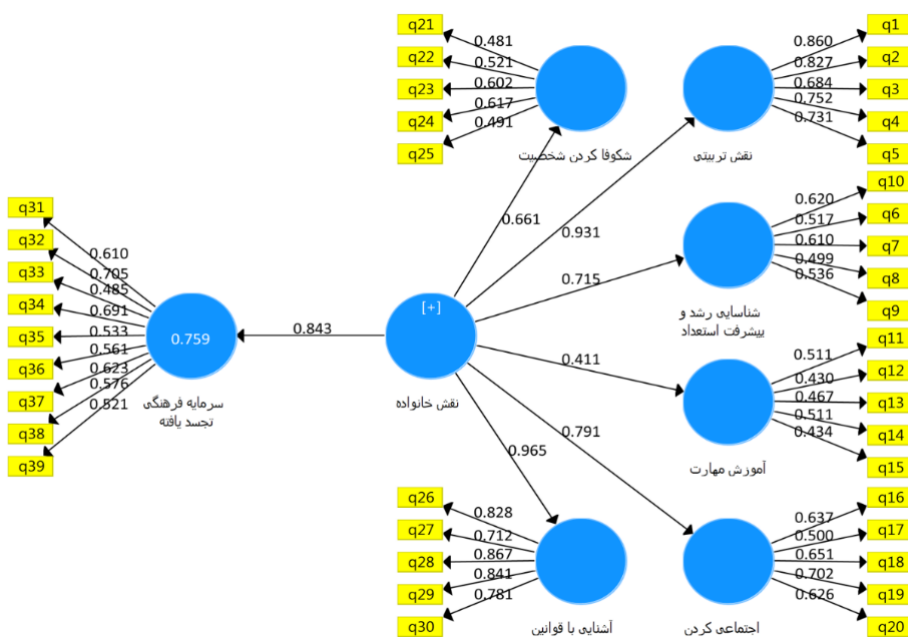
روایی افتراقی سازه‌ها

برای بررسی روایی افتراقی سازه‌ها از آزمون ضریب همبستگی استفاده شده است. در جدول شماره

تمامی متغیرهای متغیرهای مکنون به یکدیگر متصل شوند از اینرو مدل حاصل از تحلیل عاملی پژوهش در شکل (۲) به نمایش درآمده است:

جدول ۷ - جذر متوسط واریانس استخراج شده

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
نقش خانواده	۰,۸۶۴۵							
تربیت خانواده	۰,۴۴۸	۰,۵۸۹۴						
شناسایی رشد و پیشرفت استعداد	۰,۵۵۷	۰,۵۵۴	۰,۸۴۰۰					
آموزش مهارت	۰,۱۰۷	۰,۵۵۰	۰,۴۸۹	۰,۵۶۷۱				
اجتماعی کردن	۰,۳۲۴	۰,۵۵۱	۰,۶۰۵	۰,۴۵۶	۰,۵۷۲۱			
شکوفای کردن شخصیت	۰,۴۶۷	۰,۴۵۷	۰,۵۲۵	۰,۵۳۳	۰,۵۸۸	۰,۸۹۳۱		
آشنایی با قوانین	۰,۷۶۶	۰,۳۸۸	۰,۵۱۰	۰,۴۹۱	۰,۵۸۵	۰,۵۹۱	۰,۵۷۱۲	
سرمایه فرهنگی تجسد یافته	۰,۴۹۵	۰,۵۸۰	۰,۴۳۲	۰,۴۸۷	۰,۴۷۸	۰,۳۴۲	۰,۶۵۸	۰,۸۴۹۹

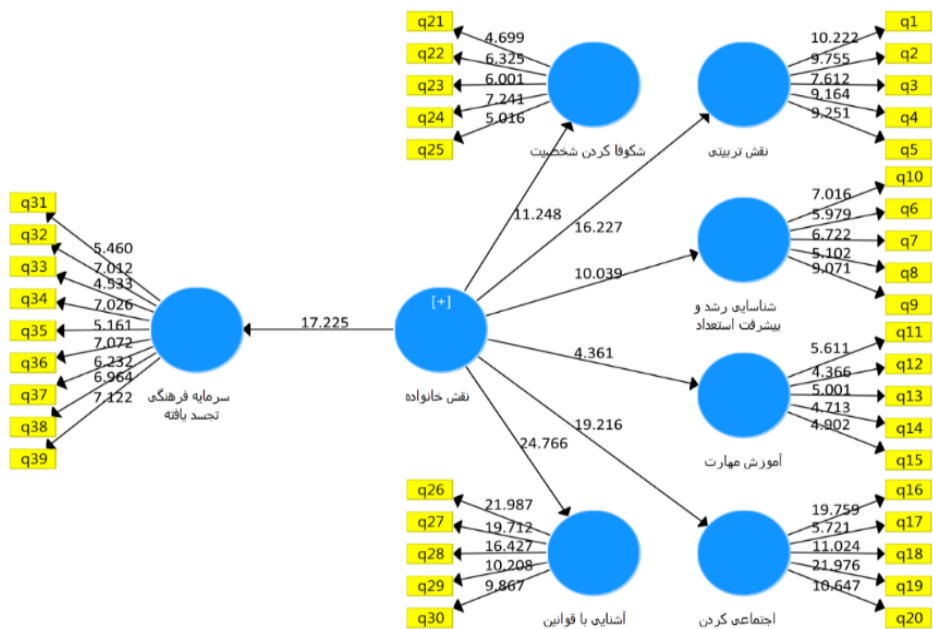
شکل ۲ - اعداد استاندارد سوالات پژوهش

پژوهش در حالت اعداد معناداری مقادیر داخل این نمودار روابط بین متغیرهای مکنون را به جهت معنی داری می‌سنجد. چنانچه در رابطه‌ای مقدار آماره t آن بیش از $1/96$ باشد در سطح ۵ درصد و چنانچه مقادیر از $2/58$ بزرگتر باشند در سطح $0/01$ معنادار می‌باشند.

سوالاتی با بارهای عاملی کمتر از $0/4$ کفایت لازم برای باقی ماندن در مدل را ندارند و باید حذف شوند. همانطور که در مدل ملاحظه می‌کنید تمام اعداد بالای $0/4$ هستند پس هیچ سوالی حذف نمی‌شود.

تحلیل عاملی تأییدی برای سوالات متغیرهای

بررسی برازش مدل ساختاری (قدرت پیش بینی معیار GOF برای برازش مدل کلی ۰/۳۶ محاسبه شده است که نشان‌دهنده برازش قوی مدل است. مدل) از طریق معیار GOF

شکل ۳ - اعداد معناداری سوالات پژوهش

جدول ۸ - بررسی معیار GOF

GOF	مقادیر اشتراکی Communality	واریانس تبیین شده	متغیر
۰/۳۶	۱,۰۲۱	۰,۸۶۴	نقش خانواده
	۰,۵۵۸	۰,۵۸۹	تربیت خانواده
	۱,۲۳۲	۰,۸۴۰	شناسایی رشد و پیشرفت استعداد
	۰,۲۵۵	۰,۵۶۷	آموزش مهارت
	۱,۰۳۲	۰,۵۷۲	اجتماعی کردن
	۰,۳۵۰	۰,۸۹۳	شکوفای کردن شخصیت
	۰,۳۳۲	۰,۵۷۱	آشنایی با قوانین

آزمون فرضیه‌های پژوهش
 واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.
 فرضیه اصلی اول: بین نقش خانوادگی دانشجویان در تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّد یافته دانشجویان

جدول ۹ - نتایج اجرای الگوی معادلات ساختاری فرضیه اصلی اول

روابط متغیرهای پژوهش	ارزش t	اثر مستقیم (R)	اثر غیرمستقیم	اثر کل	نتیجه
نقش خانوادگی دانشجویان - تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّد یافته	۱۷,۲۲۵	۰,۸۴۳	-	۰,۸۴۳	تأیید

نقش خانواده‌ی دانشجویان در تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد. این فرضیه تأیید می‌شود.

آزمون فرضیه‌های فرعی

همان طور که در جدول نتایج معادلات نشان داده شده است جهت بررسی فرضیه اصلی از مدل سازی معادلات ساختاری استفاده شده است. بنابراین با توجه به ضریب مسیر بین نقش خانواده‌ی دانشجویان در تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران که به مقدار ۰,۸۴۳ و هم‌چنین آماره t به مقدار ۱۷,۲۲۵ می‌توان گفت: بین

جدول ۱۰ - نتایج اجرای الگویابی معادلات ساختاری فرضیه‌های فرعی

روابط متغیرهای پژوهش	ارزش t	اثر مستقیم (R)	اثر غیرمستقیم	اثر کل	نتیجه
شکوفای کردن شخصیت - سرمایه فرهنگی تجسد یافته	۱۱,۲۴۸	۰,۶۶۱	-	۰,۶۶۱	تأیید
سرمایه فرهنگی تجسد یافته تربیت خانواده -	۱۶,۲۲۷	۰,۹۳۱	-	۰,۹۳۱	تأیید
شناسایی رشد و پیشرفت استعداد - سرمایه فرهنگی	۱۰,۰۳۹	۰,۷۱۵	-	۰,۷۱۵	تأیید
آموزش مهارت - سرمایه فرهنگی تجسد یافته	۴,۳۶۱	۰,۴۱۱	-	۰,۴۱۱	تأیید
اجتماعی کردن - سرمایه فرهنگی تجسد یافته	۱۹,۲۱۶	۰,۷۹۱	-	۰,۷۹۱	تأیید
آشنایی با قوانین - سرمایه فرهنگی تجسد یافته	۲۴,۷۶۶	۰,۹۶۵	-	۰,۹۶۵	تأیید

سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می‌شود.

با توجه به ضریب مسیر متغیر شناسایی رشد و پیشرفت استعداد - سرمایه فرهنگی تجسد یافته که به مقدار ۰,۷۱۵ و آماره t به مقدار ۱۰,۰۳۹ شده است. بنابراین می‌توان گفت بین شناسایی و رشد و پیشرفت استعداد و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می‌شود.

با توجه به ضریب مسیر متغیر آموزش مهارت - سرمایه فرهنگی تجسد یافته که به مقدار ۰,۴۱۱ و آماره t به مقدار ۴,۳۶۱ شده است. بنابراین می‌توان گفت بین آموزش مهارت دانشجویان و تولید سرمایه فرهنگی از

همان طور که در جدول نتایج معادلات نشان داده شده است جهت بررسی فرضیه‌های فرعی از مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شده است. بنابراین با توجه به ضریب مسیر متغیر شکوفای کردن شخصیت - سرمایه فرهنگی تجسد یافته که به مقدار ۰,۶۶۱ و آماره t به مقدار ۱۱,۲۴۸ شده است. بنابراین می‌توان گفت: بین شکوفای کردن شخصیت و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می‌شود.

با توجه به ضریب مسیر متغیر سرمایه فرهنگی تجسد یافته و تربیت خانواده که به مقدار ۰,۹۳۱ و آماره t به مقدار ۱۶,۲۲۷ شده است. بنابراین می‌توان گفت: بین تربیت خانواده‌ی دانشجویان در تولید

فرهنگ پذیری همراهی نماید. نتایج تأیید این فرضیه با مطالعات تشویق (۱۳۹۱)، سمیعی (۱۳۷۹) همسو و هماهنگ می باشد. آنها نیز در تحقیقات خود به این نکته اشاره داشتند که خانواده در تولید سرمایه فرهنگی نقش اساسی دارند.

فرضیه فرعی ۱: بین تربیت خانواده‌ی دانشجویان در تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به ضریب مسیر متغیر سرمایه فرهنگی تجسد یافته و تربیت خانواده می توان گفت: بین تربیت خانواده‌ی دانشجویان در تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می شود. زندگی خانوادگی در درونی ساختن ارزش‌ها نقش بسیار موثری را ایفاء می کند. امکاناتی که در درون خانواده برای فرهنگ سازی وجود دارد در هیچ نهاد دیگری نیست. خانواده و جامعه رابطه مستقیم و آشکاری با یکدیگر دارند و حیات فرهنگ مناسب از خانواده‌های سالم شکل می گیرد. به یقین بدون پرداختن به وضع خانواده و بدون داشتن برنامه مناسب برای سلامت و بقای این نهاد مقدس، دستیابی به زندگی پویا و رشد یابنده امری محال است. نتایج تأیید این فرضیه با مطالعات تشویق (۱۳۹۱)، سمیعی (۱۳۷۹) همسو و هماهنگ است. آنها نیز در تحقیقات خود به این نکته اشاره داشتند که تربیت خانواده در تولید سرمایه فرهنگی نقش اساسی دارند.

فرضیه فرعی ۲: بین شناسایی و رشد و پیشرفت استعداد و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به ضریب مسیر متغیر شناسایی رشد و

بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می شود.

با توجه به ضریب مسیر متغیر اجتماعی کردن - سرمایه فرهنگی تجسد یافته که به مقدار ۰,۷۹۱ و آماره t به مقدار ۱۹,۲۱۶ شده است. بنابراین می توان گفت: بین اجتماعی کردن و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می شود.

با توجه به ضریب مسیر متغیر آشنایی با قوانین - سرمایه فرهنگی تجسد یافته که به مقدار ۰,۹۶۵ و آماره t به مقدار ۲۴,۷۶۶ شده است. بنابراین می توان گفت: بین آشنایی با قوانین در تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می شود.

بحث و نتیجه گیری

فرضیه اصلی: بین نقش خانواده‌ی دانشجویان در تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

خانواده نخستین گروهی است که کودک در کنش متقابل با اعضای آن، اجتماعی شدن را (که سرمایه‌ای اجتماعی است) می آموزد بعبارتی اولین نهاد اجتماعی است که می تواند در انتقال مهارت، توانایی و قابلیت‌های فردی در یک نسل اقدام نماید و در کنار انتقال بین نسلی به بازتولید مفاهیم ارزشی و تولید اکتسابی مهارت‌ها و توانمندی‌های شخصیتی از طریق تولید سلائق و عادات اجتماعی عمل نموده و نوعی سبک زندگی را رقم زند و فرد را در جامعه پذیری و

اجتماعی آنان به وجود خواهد آورد. نتایج تأیید این فرضیه با مطالعات تشویق (۱۳۹۱)، سمیعی (۱۳۷۹) همسو و هماهنگ است. آنها نیز در تحقیقات خود به این نکته اشاره داشتند که آموزش مهارت در تولید سرمایه فرهنگی نقش اساسی دارند.

فرضیه فرعی ۴: بین اجتماعی کردن و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به ضریب مسیر متغیر اجتماعی کردن- سرمایه فرهنگی تجسد یافته می توان گفت: بین اجتماعی کردن و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می شود. هرچه سرمایه فرهنگی افراد افزایش یابد برجستگی هویت اجتماعی نیز بیشتر می شود. همچنین تحقیقات مؤید این امرند که ارتباط معناداری میان سرمایه فرهنگی و هویت ملی، قومی و دینی وجود دارد و لیکن هبستگی معناداری بین سرمایه فرهنگی و هویت جهانی وجود ندارد. از طرفی ابعاد عینی سرمایه فرهنگی و هویت های قومی و ملی و دینی رابطه معناداری بیش از ابعاد دیگر سرمایه فرهنگی به چشم می خورد در حالی که بُعد ذهنی سرمایه فرهنگی با هویت دینی و جهانی رابطه معناداری ندارد و میان بُعد نهادی سرمایه فرهنگی و هویت ملی، دینی و قومی و جهانی هیچ گونه رابطه معناداری وجود ندارد. نتایج تأیید این فرضیه با مطالعات تشویق (۱۳۹۱)، سمیعی (۱۳۷۹) همسو و هماهنگ است. آنها نیز در تحقیقات خود به این نکته اشاره داشتند که اجتماعی کردن در تولید سرمایه فرهنگی نقش اساسی دارند.

فرضیه فرعی ۵: بین شکوفا کردن شخصیت و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود

پیشرفت استعداد- سرمایه فرهنگی می توان گفت بین شناسایی و رشد و پیشرفت استعداد و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می شود. از آن جایی که افراد طبقات متوسط به تحصیلات به عنوان یک امر ترقی و پیشرفت می نگرند، بنابراین فرزندان خود را ترغیب می کنند که در رشته هایی تحصیل کنند که به مشاغل خوب و پر درآمد بیانجامد و یا سعی کنند تحصیلات خود را تا آنجا ادامه دهند که به این گونه مشاغل دست بیابند، بنابراین انتظارات تحصیلی والدین طبقات متوسط نیز از فرزندان شان بالاست. نتایج تأیید این فرضیه با مطالعات تشویق (۱۳۹۱)، سمیعی (۱۳۷۹) همسو و هماهنگ است. آنها نیز در تحقیقات خود به این نکته اشاره داشتند که پیشرفت استعداد در تولید سرمایه فرهنگی نقش اساسی دارند.

فرضیه فرعی ۳: بین آموزش مهارت و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به ضریب مسیر متغیر آموزش مهارت- سرمایه فرهنگی تجسد یافته می توان گفت بین آموزش مهارت دانشجویان و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می شود. تربیت فرزند یکی از مهم ترین وظایف والدین در سراسر طول زندگی است ولی متأسفانه در بیشتر موارد والدین آمادگی چنین تربیتی را ندارند. به عنوان پدر و مادر می توان در خانواده خود به وسیله برقراری ارتباط قوی و توأم با مهر و محبت با فرزندان خود، آموزش استانداردهای درست و غلط، قانون گذاری و اجرای قوانین و ارج نهادن به آنها را ارائه دهیم. سهل انگاری والدین در انتقال صحیح و آموزش مهارت های زندگی به فرزندان، مشکلات عدیده ای را در زندگی

دارد.

پیشنهاد‌های پژوهش

پیشنهاد‌های کاربردی مبتنی بر فرضیه‌ها

فرضیه اصلی: بین نقش خانواده‌ی دانشجویان و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

در راستای تأیید این فرضیه پیشنهاد های ذیل ارائه می‌گردد:

- خانواده‌ها شرایطی را برای فرزندانشان مهیا سازند که به یادگیری زبان‌های خارجی تشویق شوند.
- خانواده‌ها شرایطی را برای فرزندانشان مهیا سازند که به خواندن روزنامه و نشریات و مجلات توجه و علاقه نشان دهند.
- خانواده‌ها شرایطی را برای فرزندانشان مهیا سازند که رفتن به سخنرانی‌ها و کنفرانسها و سمینارها جزو برنامه آنها باشد.
- خانواده‌ها شرایطی را برای فرزندانشان مهیا سازند که به مطالعه کتاب و رمان و اشکال ادبی دیگر توجه و علاقه نشان دهند.

فرضیه فرعی ۱: بین تربیت خانواده دانشجویان در تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

در راستای تأیید این فرضیه پیشنهاد های ذیل ارائه می‌گردد:

- خانواده‌ها شرایطی را برای فرزندانشان مهیا سازند که به راحتی آنها به اظهار نظر بپردازند.
- خانواده‌ها از فرزندانشان حمایت اخلاقی کنند.
- اعضای خانواده‌ها از شنیدن افکار و نظرات فرزندانشان استقبال کنند و از آن لذت ببرند.
- خانواده‌ها از فرزندانشان حمایت عاطفی کنند.

با توجه به ضریب مسیر متغیر شکوفا کردن شخصیت- سرمایه فرهنگی تجسد یافته می‌توان گفت: بین شکوفا کردن شخصیت و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می‌شود. خانواده به عنوان یکی از مهمترین قدرت‌های تربیتی از باز تولید شخصیت انسانها مراقبت می‌کند و این عمل را همان گونه انجام می‌دهد که زندگی اجتماعی آن را درخواست می‌کند. نتایج تأیید این فرضیه با مطالعات تشویق (۱۳۹۱)، سمیعی (۱۳۷۹) همسو و هماهنگ است. آنها نیز در تحقیقات خود به این نکته اشاره داشتند که شکوفا کردن شخصیت در تولید سرمایه فرهنگی نقش اساسی دارند.

فرضیه فرعی ۲: بین آشنایی با قوانین و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به ضریب مسیر متغیر آشنایی با قوانین- سرمایه فرهنگی تجسد یافته می‌توان گفت: بین آشنایی با قوانین در تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسد یافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این فرضیه تأیید می‌شود. از برآیندهای اطلاعات جداول بالا چنین استنباط می‌شود که متغیرهای پژوهش در جامعه آماری مورد مطالعه مثبت و زیاد است. نتایج نشان داد که آموزش مهارت دانشجویان کمترین تأثیر و متغیر آشنایی با قوانین بیشترین تأثیر را بر سرمایه فرهنگی تجسد یافته داشته است. نتایج تأیید این فرضیه با مطالعات تشویق (۱۳۹۱)، سمیعی (۱۳۷۹) همسو و هماهنگ است. آنها نیز در تحقیقات خود به این نکته اشاره داشتند که آشنایی با قوانین در تولید سرمایه فرهنگی نقش اساسی دارند.

فرضیه فرعی ۲: بین شناسایی و رشد و پیشرفت استعداد و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

در راستای تأیید این فرضیه پیشنهاد های ذیل ارائه می گردد:

- خانواده ها در راه رسیدن به شکوفا کردن و استفاده از استعداد فرزندان شان تلاش کنند.
- خانواده ها از پیشرفت استعداد فرزندان شان حمایت کنند.
- خانواده ها سعی کنند استعداد فرزندان شان را شناسایی و به تشویق و ترغیب آن توجه نمایند.

فرضیه فرعی ۳: بین آموزش مهارت و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد. در راستای تأیید این فرضیه پیشنهاد های ذیل ارائه می گردد:

- خانواده ها از مهارت فرزندان شان اطلاع داشته باشند و در راه توسعه و پیشرفت آن قدم بگذارند.
- خانواده ها از توسعه مهارت های ارتباطی فرزندان شان حمایت نمایند.

فرضیه فرعی ۴: بین اجتماعی کردن و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد. در راستای تأیید این فرضیه پیشنهاد های ذیل ارائه می گردد:

- خانواده ها در امور تحصیلی با فرزندان شان مشورت کنند.
- دانشجویان در اجرای برنامه های فوق العاده دانشگاه مشارکت و همراهی نمایند.
- دانشجویان در مراسم فوق برنامه (جشن ها، مراسم

مذهبی و ...) شرکت نمایند.

- دانشجویان نسبت به انجام امور محوله در داخل یا خارج منزل مسئولیت پذیر باشند.

فرضیه فرعی ۵: بین شکوفا کردن شخصیت و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد.

در راستای تأیید این فرضیه پیشنهاد های ذیل ارائه می گردد:

- دانشجویان عمیقاً به مسائل خارج از خودشان توجه داشته باشند.
- دانشجویان استقلال نسبی از محیط طبیعی و اجتماعی داشته باشند.
- دانشجویان احساس همسانی، همدردی و عطوفت عمیقی نسبت به انسانها داشته باشند.

فرضیه فرعی ۶: بین آشنایی با قوانین و تولید سرمایه فرهنگی از بُعد تجسّدیافته دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران رابطه معناداری وجود دارد. در راستای تأیید این فرضیه پیشنهاد های ذیل ارائه می گردد:

- دانشجویان نسبت به هنجارهای انتظامی (اعدام، زندان، تبعید، جریمه و نظایر آن) حس مسئولیت داشته باشند.
- دانشجویان نسبت به هنجارهای دینی و آموزش دینی (فقه و شرع مقدس اسلام) حس مسئولیت داشته باشند.
- دانشجویان نسبت به هنجارهای رسمی (قوانین تشکیلاتی، اداری و مالی کشورها و واحدها و مؤسسات تابعه) حس مسئولیت داشته باشند.
- دانشجویان نسبت به هنجارهای غیررسمی (آداب و

رحمتی، محمد مهدی، مرادی، سجاد (۱۳۸۶)، توزیع اجتماعی الگوی مصرف "بررسی سلیقه های هنری در شهر تهران" جامعه شناسی هنر و ادبیات، سال دوم، شماره اول. منادی مرتضی (۱۳۷۸)، آموزش و پرورش در آستانهٔ قرن ۲۱. سخنرانی در دومین همایش علم در آستانهٔ قرن ۲۱. توسط مرکز علمی فرهنگی دارالفنون توس.

Bourdieu, P. & et J.C.Passeron, Les Heritiers. Paris. 1971.

Castellan, Yvonne, (1986), La famille, Que sais-je? No 1995, p8.

Dodson, Fitzhugh, (1972), Tout se joue avant six ans. Paris. Robert Lafon.

Flora, Alice. (2005). Cultural Capital and other Capital. Nuffield College oxford.

Giffo-Levasseur, Anne-Marie, (1995), Confrontation des familles et des institutions éducatives: une enquet dans une cité HLM. In: Ethnologie.

Hess, Rémi, et Gabriel, Weigand, (1994), La relation pédagogique. Paris, Armand Colin.

Katz-Gerro, T., & Yaish, M. (2008). Cultural capital: Between taste and participation. *Consumers, commodities & consumption*, 9.

Elchardus, M., & Siongers, J. (2007). Ethnocentrism, taste and symbolic boundaries. *Poetics*, 35(4-5), 215-238.

Laplantine, Francois, (2000), La description Ethnographique. Nathan, Université.

رسوم، سنت‌ها، اخلاق) حس مسئولیت داشته باشند.

- دانشجویان نسبت به هنجارهای مردمی^۴ (آداب و رسوم، سنت‌ها، اخلاق) حس مسئولیت داشته باشند.

منابع

اعزازی شهلا (۱۳۷۶)، جامعه شناسی خانواده با تاکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر. انتشارات روشنگران و مطالعات زنان.

بورديو، پیر (۱۳۸۰)، نظریه کنش، دلایل عملی و انتخاب عقلانی، ترجمه‌ی مرتضی مردیها، تهران، انتشارات نقش و نگار.

تاجبخش، کیان (۱۳۸۱)، سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه. ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان، تهران، نشر شیرازه.

صالحی امیری، سیدرضا، سپهرنیا، رزیتا (۱۳۹۴)، الگوی ارتقای سرمایه فرهنگی در ایران، تهران، انتشارات ققنوس، چاپ اول.

یادداشت‌ها

---

¹ *Structural Equation Modeling*

² *Structural Equation Modeling*

³ *Partial Least Squares*

⁴ هنجارهایی هستند که نقض آنها مجازات بیرونی در پی ندارد؛ بلکه انسان به خاطر شرم، ترس، شماتت، مورد مسخره دیگران واقع شدن و بدنامی از آنها پیروی می کند. ماندن: ازدواج در ماه مبارک رمضان؛ که فرد مورد تعقیب قرار نمی گیرد، اما ممکن است با واکنش دیگران مواجه شود که از مجازات عینی هم شدیدتر است.